

HADITH

Uluslararası Hadis Araştırmaları Dergisi
International Journal of Hadith Researches
المجلة الدولية لأبحاث الحديث

Temmuz / July / يوليو / 2024, 12: 153-159

Kadın Tâbiî Râvilerin Hadis İlmindeki Yeri

The Place of Female Tâbi'în Râwīs in the Science of Ḥadīth

مكانة الراويات التابعيات في علم الحديث

Şule Soyal Şenol

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı, Bartın/Türkiye
Ph.D., Presidency of Religious Affairs, Bartın /Türkiye
bisenol@hotmail.com

ORCID: orcid.org/0000-0002-9726-9924

RORID: <https://ror.org/007x4cq57>

Makale Bilgisi | Article Information

Makalenin Türü | Article Type: Tez Özeti / Thesis Abstract

Geliş Tarihi | Received Date: 11.03.2024

Kabul Tarihi | Accepted Date: 11.07.2024

Yayın Tarihi | Published Date: 31.07.2024

Yayın Sezonu | Pub. Date Season: Temmuz / July

Çıkar Çatışması | Competing Interests: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / No conflict of interest declared.

Finansman | Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / No external funding was used to support this research.

Atıf/Citation/اقتباس: Soyal Şenol, Şule. "Kadın Tâbiî Râvilerin Hadis İlmindeki Yeri." *HADITH* 12 (Temmuz 2024), 153-158.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. /It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (Şule Soyal Şenol)

Yayıncı/Published by: Veysel Özdemir.

İntihal/Plagiarism: Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by Turnitin. No plagiarism detected.
انتحال: تم فحص البحث بواسطة برنامج لأجل السرقة العلمية فلم يتم إيجاد أي سرقة علمية /

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hadith> | mail: hadith.researches@gmail.com

Tez Özeti

Kadın Tâbiî Râvilerin Hadis İlmindeki Yeri*

İslâmî ilimlerin oluşumunda önemli bir role sahip olan tâbiî döneminin kadın râvilerinin rivâyetlerini bir araya getirmek ve bu râvilerin hadis ilmine katkılarını ortaya koymak tezin temel amacıdır. Bu bağlamda Kütüb-i Sitte'deki tâbiî kadın râvilerin rivâyetleri tespit edilerek bir araya getirilmiş, konu dağılımları çıkarılmış, tekrarları saptanmış, kadınların rivâyetlere ulaşma ve onları aktarma imkânları incelenmiştir. Bilgiler bir araya getirildikten sonra rivâyetler bir bütün olarak anlamaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Tez giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde hadis rivâyetinde kadınların konumu üzerinde durularak “Kavramlar”, “Rivâyeti Bulunan Kadın Râvi Sayısı”, “Kadın Râvilerden Gelen Rivâyetlerin Sayısı”, “Hadis İmamlarının Kadın Râvilerden Rivâyeti” ve “Kadın Râvilerin Cerh-Ta’dîl Durumu” başlıkları hakkında tartışılmıştır.

Tâbiî kadın râvilerin isimleri *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, *Tehzîbu't-Tehzîb*, *Kitâbu's-sikât* ve *Tehzîbü'l-Kemâl* adlı kaynaklardan araştırılmıştır. Kaynak taraması sonucunda 107 tâbiî kadın râvi ismi tespit edilmiş ve onlara ait 609 rivayet nakledildiği görülmüştür. Bu rakamların çok olması sebebiyle bilgilerin gruplandırılması gerekmiştir. Bu sebeple râviler rivâyet sayısına göre gruplandırılmıştır.

Birinci bölümde; rivâyet sayısı 30'dan fazla olan tâbiî kadın râviler incelenmiş olup 6 râvi ismi tespit edilmiştir. İlk olarak râvilerin hayatı hakkında bilgiler araştırılmıştır. Daha sonra râvilerin Kütüb-i Sitte'de yer alan bütün rivâyetlerini tespit etmek amacıyla rivâyetleri bir araya getirilmiştir. Rivâyetler tespit edildikten sonra konularına göre tasnif edilmiş ve o bölüme hadisin içeriğine uygun bir konu başlığı verilmiştir. Bölümde birden fazla rivâyet bulunması durumunda sadece bir rivâyetin metni ve tercümesine yer verilmiş, diğer rivâyetlere dipnotta işaret edilmiştir. Aynı bölümde yer alan rivâyetlerin sened zinciri şema ile gösterilmiş ve lafız farklılıklarına işaret edilmiştir. Daha sonra bu zincirdeki cerh edilen râviler hakkında bilgiler verilmiştir. Bu noktada tezin hacminin artmaması için cerh edilmeyen diğer râviler hakkında başvurulabilecek bir indeks oluşturularak çalışmanın sonuna eklenmiştir. Her bir senedin sıhhat durumu ile ilgili elde edilen sonuç kısaca ifade edilmiştir. Metin incelemesi için şerh ve fıkıh kitaplarına başvurularak değerlendirme yapılmıştır. Aynı bir başlık altında kadın tâbiî râvilerin rivâyetlerinin hoca ve talebe râvilerine göre dağılımı gösterilerek kimlerden hadis alıp, naklettikleri ve bu kimselerle aralarında akrabalık bağının bulunup bulunmadığı tespit edilmiştir. Son olarak râvilerin hangi konularda hadis rivâyet ettiklerine işaret edilerek

* Şule Soyal Şenol, *Kadın Tâbiî Râvilerin Hadis İlmindeki Yeri* (Karabük: Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023).

rivâyetlerinin konulara göre tasnifi şema ile gösterilmiş, rivâyet sayısı ve sened değerlendirmesi sonucunda elde edilen veriler kaydedilmiştir.

İkinci bölümde; 3-30 arası rivâyeti olan 27 tâbiî kadın râvi, rivayet sayısına göre çoktan aza doğru sıralanmıştır. Her bir râvinin hayatı ile ilgili bilgiler verildikten sonra rivayetlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Râvilerin Kütüb-i Sitte eserlerinde yer alan rivayetleri konularına göre tasnif edilmiştir. Bölümde birden fazla rivayet olması durumunda muhtevası en geniş rivayet esas alınarak rivayetin Arapça ve Türkçe metni kaydedilmiştir. Tezin hacminin genişlememesi için ana metinde mükerrer rivayetlerin sadece sened zinciri yazılmış, dipnotta Arapça metni kaydedilmiştir. Sened zincirleri şema ile gösterilerek konunun daha iyi anlaşılacağı düşünülmüştür. Râvinin rivayeti kimden alıp naklettiği zikredildikten sonra metinler arasındaki lafız farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Birinci bölümde olduğu gibi senedlerdeki cerh edilen râviler hakkında bilgi verilmiş, diğer râviler için başvurulabilecek bir indeks hazırlanmıştır. Rivâyetin senedinin sıhhati hakkında görüş belirttikten sonra şerh ve fıkıh kitaplarından istifade ederek metin değerlendirmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde; rivâyet sayısı 3'ten az olan 74 tâbiî kadın râvi bulunmaktadır. Kadın râviler rivâyet sayısına göre çoktan aza doğru sıralanmış, rivâyet sayısının eşit olması durumunda da râvi isimleri alfabetik olarak dizilmiştir. Kadın râvilerin aynı senedde bulunması durumunda alfabetik sıra bozularak bu isimler peş peşe zikredilmiştir. Her bir râvinin hayatı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölümde yer alan râviler hakkında başvuru kaynaklarda bilgilerin oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Râvilerin, ilk olarak vefat tarihleri hakkında bilgi aranmış fakat bulunamamıştır. Daha sonra rivayetlerin senet değerlendirmesine geçilmiştir. Sened değerlendirmesinde, bazı kadın tâbiî râviler için “teferrüd (rivayette tek başına kalması)” ve “meçhûl (tanınmıyor)” cerh lafızlarının kullanıldığı görülmüştür. Münekkidler meçhûl kavramını farklı tanımlamışlardır. Bu sebeple senedde yer alan kadın tâbiî râvinin meçhûl olması, senedin zayıf olması için tek başına yeterli görülmemiştir. Seneddeki diğer râvilerin cerh ve ta'dil durumlarına göre sıhhat değerlendirmesi yapılmıştır. Rivayetlerin metin değerlendirmesi için diğer bölümlerde olduğu gibi şerh kitaplarına başvurulmuştur.

Sonuç bölümünde elde edilen bilgilerin analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuna râvi ve rivâyetlerle ilgili iki tablo eklenerek elde edilen bilgilerin özetlenmesi amaçlanmıştır. Râviler ile ilgili tabloda râvi adı ve vefat tarihi, vefat tarihi bilinmeyen râvilerin tabakası, râvinin hoca ve talebeleri ve varsa akrabalık ilişkileri, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Nesâî ve Tirmizî'deki rivayet sayısı, Kütüb-Sitte'deki toplam rivayetlerinin sıhhat derecesi gösterilmiştir. Rivayetler ile ilgili tabloda rivayetin sıra sayısı, rivayetin başlangıcı, rivayetin sahâbî ve tâbiî râvisi, müelliflere göre Kütüb-i Sitte'de yer alan sened sayısı ve rivayetin sıhhat derecesi derlenmiştir.

Tezde 609 rivayet sened yönünden de incelenmiştir. Rivâyetler incelenirken tezin hacminin artmaması için sadece cerh edilen râviler hakkında bilgiler verilmiş, diğer râviler için bir râvi indeksi hazırlanarak çalışmanın sonuna eklenmiştir. Bu indekste râvilerin isimleri senedde geçtiği şekliyle yazılmış ve referans kaynakları gösterilmiştir.

Bu çalışmada kadın râvilerin sayısının erkek râvilere göre oldukça az olduğu görülmüştür. Ancak kadınlar, sahabe devrinden itibaren hadis rivayetiyle meşgul olmuşlardır. Günümüzde de kadınların aynı hassasiyet ile hadis ilmiyle meşgul olmaları ve hadis konusundaki çalışmalara katkıda bulunmaları gerekir.

Thesis Abstract

The Place of Female Tābiī'n Rāwīs in the Science of Ḥadīth

The Tābiī period has an important role in the formation of the science of ḥadīth. The main purpose of this thesis is to identify the names of the female ḥadīth narrators of the Tābiī period and bring their narrations together, thus revealing their contributions to the science of ḥadīth by making these names known between the lines. In this context, the narrations of the female narrators of the tābiī period in the Kitāb al-Sitta were identified and brought together, their subject distributions were determined, their repetitions were identified, and the opportunities of women to access and transmit the narrations were examined. The thesis consists of an introduction, three chapters and a conclusion. In the introduction, the role of women in ḥadīth narration is emphasized. Through the literature review, 107 names of tābiī women narrators and 609 narrations were identified. The large number of numbers obtained necessitated grouping the data. In the first section, there are 6 tābiī female narrators with more than 30 narrations, in the second section, there are 27 tābiī female narrators with 3 to 30 narrations, and in the third section, there are 74 tābiī female narrators with less than three narrations.

Keywords:

Ḥadīth, Narrator, Female Tābiī Narrator, Chain of Transmission Criticism, Textual Analysis.

ملخص الأطروحة

مكانة الراويات التابعيات في علم الحديث

لعصر التابعي دور مهم في تكوين علم الحديث. والغرض الأساسي من هذه الرسالة هو التعرف على أسماء الرواة من لثناء في العصر الطالبلي والجمع بين مروياتهم، وبالتالي الكشف عن إسهامات الرواة في علم الحديث من خلال التعريف بهذه الأسماء بين السطور. وفي هذا السياق تم التعرف على مرويات الراويات التابعيات في كتب الستة، وجمعها معاً، وتحديد توزيعات موضوعاتهن، وتحديد تكراراتها، ودراسة فرص النساء في الوصول إلى المرويات ونقلها. وبعد عرض البيانات، تمت دراسة فهم الروايات وتفسيرها ككل، ثم دراسة فهم الروايات وتفسيرها. وتتكون الرسالة من مقدمة وثلاثة فصول وخاتمة. في المقدمة، تم التأكيد على دور المرأة في رواية الحديث النبوي الشريف. ومن خلال مراجعة الأدبيات تم تحديد 107 راوية من راويات الحديث، وتم التوصل إلى 609 رواية مروية عنهن. وقد استلزم العدد الكبير الذي تم الحصول عليه تجميع البيانات. ولهذا السبب، تم تصنيف الرواة حسب عدد الروايات. ففي القسم الأول: 6 راويات من راويات التابعيات اللاتي يزيد عدد مروياتهن عن 30 رواية، وفي القسم الثاني 27 راوية من راويات التابعيات اللاتي يروين من 3 إلى 30 رواية، وفي القسم الثالث 74 راوية من راويات التابعيات اللاتي يروين أقل من ثلاث روايات.

الكلمات المفتاحية:

حديث، راويات، راويات التابعيات، نقد السند، تحليل النص.

Kaynaklar / References / المصادر

Soyal Şenol, Şule. *Kadın Tâbiî Râvilerin Hadis İlmindeki Yeri*. Karabük: Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.